

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Terentius Comico Carmine

Terentius Afer, Publius

Argentina, 1503

VD16 T 361

Terentij Vita

[urn:nbn:de:bsz:31-324200](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324200)

Terentij Vita

TIBIUS TERENTIUS AFER CARTHAGINE NATVS: SERVIVIT ROMAE TERENTIO Lucano senatori: a quo ob ingenium & formam non institutus modo liberaliter: sed & mature manumissus. Quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet: cum in fine secundi bellum ipumici & ante initium tertii natus esset: & mortuus. Nec si a Numidis: aut Gerullis captus sit ad ducem Roma-

nium pervenire potuissent: in solo commercio inter Italicos: & Afros: nisi post deletam Carthaginem coepit. Hic cum multis nobilibus familiariter vixit: Sed maxime cum Scipione Africano: & cum Laelio: quibus etiam coram poris gratia conciliatus existimatur. Quod & ipsum Fenestella arguit: contendens utroque maiorem natum fuisse: quibus Cornelius nepos aequales omnes fuisse tradit: & Portius suspicionem de consuetudine per haec faciat: dum lasciviam nobilitatis: & fuscas laudes petit: dum Africanum voce divina inhiat avidis auribus: dum ad furium secocitare: & Laelium pulchrum: dum se amare ab his credit: crebro in albanum raptus: ad florum gratias suis ipsius sublatiis rebus ad summam inopiam redactus est. Itaque e conspectu omnium abiit in greciam in terram ultimum etatis sui: sublatiis rebus ad summam inopiam Scipio profuit: nihil ei Laelius: nisi Furius tres per idem tempus qui agitabant nobiles. Facillime coram ille opera: ne domum quidem habuit conductam saltem: ut esset quo referret obitum domini servulius. Scripsit comedias sex: ex quibus prima m. Andriam: quae edilibus daret iussus ante Cero recitare. ad coenam quae venisset dictus est: intum quidem fabulae: quod erat contemptiore vestitu subsellio iuxta lectulum residens legisset: post paucos vero versus inuitatus: ut accuberet coenasse vna: deinde cetera percurrit subsellio iuxta lectulum residens legisset: post paucos vero versus inuitatus: ut accuberet pulo probavit. Quamvis Volcatius de enumeratione ita scribit: sumeretur acyra sexta ex his fabula. Eunuchus quidem bis acta est: meruitque precium quantum nulla alia cuiusque comedia: videlicet Octomilia nimum. propterea summo quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principum Varro etiam praefert principio Menandri. Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio & Scipione: quibus cum familiariter vixit. Eandem ipse auxit: nunquam enim nisi leniter se tutari conatur ut in prologo Adelphorum. Nam quod isti dicunt maliuoli homines nobiles hunc adiutare: assidueque vna scribere. quod illi maledictum vehementer existimant: eam laudem hic ducit maximam quod illis placeat: qui vobis vniuersis & populo placent: quorum opera in bello: in ocio: in negotio suo quicquid tempore vsus est sine superbia. Videtur autem se leniter defendisse: quia sciebat Laelio: & Scipioni non ingratis esse hanc opinionem: quae tamen magis: & vsque ad posteriora tempora valuit. Q. Memmii in oratione pro se ait. P. Africanus qui a Terentio personam mutuatus quae domi iuferat ipse nomine illius in scenam detulit. Nepos auctore certo coepisse se ait. C. L. quodam in peregrinatione. k. marti admonitum ab vxore temperius: ut discumberet: petisse ab ea ne interperderet: fertur tandem ingressus trichiniam dixisse: non sepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret pronunciaisse versus: qui sunt in Heautontimorume no. Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt. Satra: Terentium existimat si modo in scribendo adiutoribus indiget: non tam Scipione & Laelio ut potuisse: qui tunc adolescentuli fuere quae Sulpitio Gallo homine docto & qui coeque laribus ludis initium fecerit fabularum dandarum: vel. Q. Fabio Labione & M. Pompilio consulari utroque: ac poeta. Ideo ipsum non iuvenes designasse: qui se adiuuasse dicerentur: Sed viros quorum opera: & in bello: & in ocio: & in negotio potius sit expertus. Post editas comedias quintum: atque trigessimum egressus annu: causa evitandae opinionis: quia videbatur aliena. p. suis edere seu percipiendi grecorum instituta moreque: quod perinde exprimeret in scriptis egressus est: neque amplius rediit: De morte eius Volcatius tradit. Sed ut Afer. sex populo edidit Comedias: iter hinc in Asiam fecit: Navim quae se mel conscendit vsus nunquam est: sic vita vacat. Q. confectus redeunte e grecia periisse in mari dicit cum centum & octo fabulis conueris a Menandro. Ceteri mortuum esse in arcadia strophali sinu leucadii tradunt: Cn. Cor. Dolobella: Marco fulvio nobilitate consulibus. morbo implicitum acri dolore: ac tectio amillarum fabularum: quas in navi praemiserat: ac simul fabularum quas novas fecerat. Fuisse dicit mediocri statura: gracili corpore: colore fusco. Reliquit filiam qui equitum. Ro. nup. Item hortulos. xx. iugerum via Appia ad Martis villam: quo magis miror Portium scribere. Scipio nil profuit: nihil ei Laelius: nihil Furius. Tres per idem tempus qui agitabant nobiles: facillime eorum opera: ne domum quidem habuit conductam saltem ut esset quo referret obitum domini servulius. Hunc Afranius quidem oibus comicis praefert: scribens in compitalibus. Terentio non similem dicens quaequam. Vulcatius autem non solum Mevio & Plauto & Cecilio: sed Livio quoque post ponit. Cicero in Limone haec tenus laudat. Tu quoque qui solus lecto sermone Terenti: Conuersum expressumque latina voce Menandrum: in medio populi sedatis vocibus affers: Quid quod come loquens: ac omnia dulcia dicens. C. Cesar: Tu forei vis Comica: ut equato virtus polleret honore. Cum grecis: neque in hac despecte parte iaceres. Vnu hoc maceror & doleo tibi deesse Terenti. Haec Suetonius tranquillus. Nam duos Terentios poetas fuisse scribit Metius quorum alter fragillanus fuerit Terentius libertus. Alter libertinus Terentius afer patria de quo nunc loquimur. Scipionis fabula edidit Terentius Valegius natione ait: haec quoque vocant fabulae cuius sunt: non has qui iura populi recensentibus dabat summo honore affectus fecit fabulas: Dug ab Apollodoro translatum esse dicitur comico: Phormio & acyra. Quattuor reliquae a Menandro: ex quibus magno successu: & pretio stetit Eunuchus fabula. acyra sepe exclusa vix acta est. INITIVM Tragediae & comediae a rebus diuinis est inchoatum: quibus pro fructibus vota soluentes operabantur antiqui. Nam in caelis iam altaribus: & ad motu hirci id genus carminis quod sacer chorus reddebat libero patri tragedia dicebat. vel quod hirci donabatur hoc est ab hirci hoste vniuersum: & a cantilena eius ipsius rei apud Virgilium plena sit mentio: vel quod hirci donabatur eius carminis poeta: vel quod vter eius multi plenus solene premiu cantonibus iuerat: vel quod hora sua fecibus perlinebat scenici ante vsu personarum ab Hesichio repertum. Fece enim dicitur grecerno Yest: & his quidem causis tragediae constructis aris in honorem diuinis: circū attice vicis: villas pagos: & coepita festum carmen soleniter cantarent orta est. Comedia quoque tov κομωδία: quod est comestatum ire cantantes: quod appositis soleni die: vel amatorie lasciuientibus choris comicis non absurdum est. Itaque ut rerum ita etiam temporum ipsorum coepit ordine tragedia primo prolata esse cognoscitur. Nam ut ab inculto & feris moribus paulatim peruenit ad mansuetudinē: vrbescque sunt conditae: vita mitior: atque ociosa processit. Ita res tragicę longe ante comicas inuenit: quibus retro prisca volentibus reperitur Thespis tragedie primus inuictor: & comediae veteris pater Eupolis cum Cratino: Aristophanem esse credat. Homerum tamen qui vere omnis poetice largitissimus fons est: etiam his carminibus exempla praebuit: & velut quadam suorum operum lege praescripsit: qui istadē instar tragedie. odyssaeam ad imaginem comediae fecisse monstratur. Nam post illius tale tantumque documentum ab ingentissimis imitatoribus: & digesta sunt in ordinem: & diuisa sunt ea quae etiam tum temere scribebant adhuc ipolita: atque in ipsis rudimentis haud quaeque: ut postea facta sunt decora atque lenia: adeo ut ea propria de tragedia dicebantur. De titulo propositi operis siue instantis in alia tempora differamus: & de his fabulis iam loquamur: quas Terentius imitatus est. Postquam demonstramus de originis causa de vniuersis generis initio diximus: quod necesse est iam dicamus. Comedia fere vetus: ut ipsa quoque olim tragedia simplex carmine: quemadmodum iam diximus fuit: quod chorus circa aras fumantes nunc spaciatus: nunc reuolvens gyros cum tibi dicit concinebant. Sed primo vna persona subducta est cantonibus: quae respondens alternis choro locupletauit. variavitque rem musicam: tum altera: tum tertia: & ad postremum crescente numero per actores diuersos: postquam paleo: cothurni: socci: & ceteri ornatus: atque insignia scaenarum reperta: & ad hoc vniuersis suis habitus: & ad vltimum

Vita Terentij

qui primarum parvum: qui secundarum & tertiarum: quartarum loci: atque quintarum actores essent distributa: & diuisa quinq; partia acta est tota fabula: que tamen in ipsis ortus sui velut quibusdam incunabilis & vix dum incipiens dicta est archaica. Iccirco quia nobis parumper cognitis vitis

historica fides vere narrationis: & denominatio omnium de quibus libere describebatur. Etenim per prescos poetas nobis penitus ficta argumenta: sed res gesta a civibus palam: tum eorum: quos sepe gesserant nomine decantabantur. Ideo ipsa suo tpe moribus multum profuit civitatis: cum unusquisque caueret culpa ne spectaculo ceteris existeret: & domestico probro. Sed cum poete abutissent stilo & passim ledere ex libidine corpissent plures honos. ne quisquam in alterum carne infa miq; poneret, lata lege sanxerunt. Et hinc deinde aliud genus fabule satyra sumpsit exordium: que a satyris quos illosos semper: ac petulantes deos scimus esse vocitata est. Et si aliunde nomen prave putant alii: hec que satyra dicitur eiusmodi fuit: ut in ea: quis duro: & veluti agresti modo de vitis civium: tamen sine vilo proprii nominis titulo carmen esset. Quod item genus comoedie multis obtulit poetis quum in suspitione petentibus civibus venissent illorum facta rescriptisse in pe tus: ac deformasse genus stilo carminis: quod primo Lucilius nouo conscripsit modo: ut possum inde seculet. i. vnius car minis plures libros: hoc igitur quod supradiximus malo coacti omittere satyram aliud genus carminis

hoc est nouam comoedia reperere poete: que argumento comuni magis: & generaliter ad omnes homines que me diocribus fortunis agunt pertinere: & minus amaritudinis spectatonibus: & eadem opera multum delectationis alere ret. Conditina argumento: consuetudine congrua: vtilis sententia: grata salibus: apta metro. Ut dicitur sup. noribus. Insa is queq; celebrabantur actoribus: ita hec

Quum multorum an hac tu postea raeque Menian di Terentij est: de qua cum multa dicenda sint sat erit: tamen velut admonendi lectoris causa quid de arte comica ve terum charis continetur exponere. Comoedia verus: ut ab initio chorus fuit: paulatimq; personarum numero in quinq; actus processit: ita paulatim: velut atinto: atque extenuato choro ad nouam comoediam sic peruenit: ut in ea non modo non inducatur chorus: sed ne locus quidem vitus iam relinquatur choro. Nam postq; ociofo tempore fastidiosior spectator ef factus est: tunc cum ad actores ab auditoribus fabula transibat: cum surgere: & adire corpisset admonuit poetas primo que dem choros loci eis relinquentes: ut Menander fecit hac de causa: non ut alii existimant. Alii in profcario ne locum quid dem reliquerunt: quod latini fecerunt Comici: vnde apud illos dimere actus quinq; partitos difficile est. Cum tunc gre ei prologos non haberet more nostrorum: quos latini habent. Deinde

randis machinatos. Ceteri latini instar grecorum habent. Terentius non habet ad hoc profcatica prologa: & personas ex tra argumentum accersitas non facile ceteri habent: quibus Terentius sepe vitur: ut per harum inductiones facile pateat argumentum. Veteres & si ipsi quoq; in metris negligentius vli sunt iam tibi versus duntaxat in secundo: & quarto loco: tamen a Terentio vincuntur resolutione huius metri quantum cominuti potest ad imaginem profc orationis: tum perso sonarum leges circa habitum. grate officium: partes agendi nemo diligentius Terentio custodiunt: quum etiam solus au sus est in fictis argumentis: quum fidem veritatis assequeret: etiam contra prescripta comica meretricis interdu non maz las introducere: quibus tamen cur hanc sint: & voluptas per ipsi m: & causa non desit. hec quum artificiosissima Teren tius fecerit: tum illud est admirandum: quod & morem retinuit: ut comoediam scriberet: & temporauit affectum nem tra goediam transiret: quod cum aliis rebus minime obtectum. & a Plauto: & ab Afranio: & Accio: & multis fere magnis comicis inuenimus: illud quoq; in Terentianis virtutes mirabile: quod eius fabule eo sunt temperamento: ut neq; exu mefcant ad tragicam celsitudinem: neq; abiciantur ad hystronicam. Adde quod nihil abstruam ab eo ponitur: aut qd ab historicos requirendu sit: quod sepius Plautus facit: & eo est obscurior in pluribus locis. Adde quod argumenta ac fi li ita attente memor est: ut nuscq; claudicant aut errant: que obesse poterunt: tum quod media primis: atq; postimis ita nexuit: ut nihil additum alieni: sed aptum & ex se totum: & vno corpore videatur esse compositum. Illud q; oq; mi rabile in eo primo: quod non ita misceat personas quatuor: ut obscura sit earum distinctio. Et item quod nihil ad popu lum facit actorem: velut ex tragodia loquit: quod vitium Plauti frequentissimum est: illud etiam inter cetera eius laude dignum videtur: quod locupletiora argumenta: & duplicibus negociis delegerit ad scribendum: nam excepta cetera in qua scribit Pamphili amorem cetera quinq; hinc adolecentulos habent: illud vero tenendum est ne

latinos multa fabularum genera protulisse: & ut Togatas a Scenicis: atq; argumentis latinis: preteritas ad di gnitatem personarum tragicarum & latina historia. Atellanis a ciuitate campanie: vbi actitate sunt plunim. Rhynton nicas ab actoris nomine: Tabernarias ab humilitate argumenti: & sili: Mimos ab diuturna imitatione vilium rerum: & leuii personarum. Inter tragodiam autem: & comoediam: tum multa tum in primis hoc distat: q; in comedia medi oeres fortunę hominum: parui impetus: periculaq; leuicq; sunt exitus actionum. At in tragodia omnia contraria ingere personę: magni timores: exitus funesti habentur: & illic turbulenta prima: tranquilla vltima. In tragodia contrario ordi neres aguntur: tum quod in tragodia fugienda vita: in comedia capessenda exprimitur. Postremo q; omnis comoedia de fictis est argumentis. Tragodia sepe de hystoriaca fide petit. Latine fabule primo a Luio Andronico scripę sunt ad cu ctas res: etiam cu recentius idem poeta & actor fabularum suarum fuisse. Comoedie autem motore sunt: aut statarie: aut mixte. Motore turbulet: Statarie qetiores: Mixte ex vtroq; actu consistentes. Comoedia per quatuor partes diuidit: Prologum. Prothesim: Epithasim: Catastrophem. Prologus est velut presario quedam fabule: in quo sole licet preter ar gumentum aliquid ad populum: vel ex poete: vel ex ipsius fabule: vel ex actoris comodo loqui. Prothesim primus est actio mitumq; dramatis. Epithasis incrementum processusq; turbatur: ac totius: (ut ita dixerim) modus erroris. Catastro phę conuersio rerum est ad iocundos exitus patefacta: cum ceteris cognitione gestorum. Comoedia est fabula diuersa consisten ra continens affectum ciuilium: ac priuatorum: qua discitur quid sit in vita vtile: quid contra vitandū: hanc gregi sic dicit finire

Comoediam esse Cicero ait imitationem vite. speculū consue tudini s: imaginem veritatis. Comoedie autem more antiq; dicit: quia in vicis huiusmodi carmina initio agebantur apud grecos: ut in Italia compitalicis ludicris admixto pronuntiationis modulo quo dū actus comutatur populus demeba tur. Aut

hoc est ab actu vite hominū: qui in vicis habitabant ob medio critate fortunaru non in aulis regis: ut sunt personę tragicę. Comoedia vero quia poema sub imitatione vite atq; similitudine composi tum in gestu: & pronuntiatione consistit. Comoedia apud grecos dubiu est: quis inuenerit primus. apud latinos certu est: & comediam & tragodia: & Togata primo Luui Andronici reperisse: qui ait comoediam esse quotidianę vite specu lum: nec iniuria. Nā ut intenti speculo veritatis hinc mensa facile per imagine colligimus: ita lectioe con: ex die imitatione vite consuetudinifq; nō egerrime animaduertimus. Huius aut originis ratio ab exteris ciuitatibus: moribusq; proeunt. Athenienses nāq; custodientes elegantiam cum vellent male viuentes notare in vicis: & compita ex oibus locis legi ala cres: que veniebant: ubiq; cu hominibus singulorū vitia publicabant: vnde nomen compositum: ut comoedia vocaretur. hec aut carmina primitus in pratis mollibus agebantur: nec decantantur: quibus ad scribendum doctiorū prouocant. Caper nāq; pro dono is dabatur: quia vicibus noxiū animal habebatur a q; etiā tragodię nomen exortum est. Nonnulli autem ex amurca olei facere: que est humor aquatilis tragodiam dicit: vocantq; maluerunt: qui ludi quū per artices in lo corem liberi patris agebantur: etiam ipsi comoediarū tragodiarūq; scriptores huius dei velut presens nomen colere velle

Terentij Vita

rarij experunt: cuius rei probabilis ratio exiit: Ita enim carmina inchoata prefebantur: vt per ea laudes eius: & facta gloriosa celebrari profertur: confatere: tum paulatim fama huius artis increpuit. Thelps aut primus hęc scripta in omnium notitiam protulit. Postea æschylus fecutus prioris exemplū publicauit: de quibus ita Horatius in arte poetica loquitur. Ignotū tragicę genus inuenisse camœnę. Dicitur & plaustris vexisse poemata thespis. Quę canerent agerentq; peribit facibus ora. Post hunc personę pallegi: repertor honeste æschylus: & modicis intrauit pulpita tignis. Et docuit magnūq; loqui atiq; cothurno: Successit vetus his comœdia non sine multa. Laude. sed iuuuim libertas exodit: & vim. Dignā leuere regi: lex est accepta: chorusq;. Turpiter subicitur sublato iur: nocendi. Nil intentatum nostri liquere poeta. Nec minimū la generale nomen est: eius duę primę partes sunt tragœdia: & comœdia. Si latina argumentatio sit: pretextata dicitur. Cōmœdia autē in altis species habet: aut em palliata est: aut togata: aut tabernaria. aut attellana: aut Mimic: aut Rhynchonica: aut planipedia. Planipedia autē dicta ob humilitatē argumenti eius: ac vilitatē actorū: qui non cothurno: aut cothurnis habitandū sunt. sed in plano & humili loco: Personarū primū egisse dicitur comœdiā Cincius: & feliscus. Tragœdiā Minucius & Prothionius. Omnium autē comœdiarū scripta ex quatuor rebus oīno sumuntur nomine: loco: facto: euentu. No mine: vt Phormio: æcya: gurgulio: epidicus. Loco: vt andria: leucadia: brundisina. Facto: vt eunuchus: asinaria: captiuus. Euentu: comorientes. crimen: heautontimorumenon. Comœdiarū formę sunt tres palliate gręcū habitum referentes: q̄s nonnulli tabernarias vocant. Togatę iuxta formam personarum habitum togarū gręcū habitum referentes: q̄s eis compositę: quę in se non habent: nisi vetustam elegantiam. Comœdia autē diuiditur in quatuor partes: Prologū: Prothesin: Epithalam: Catastrophē. Prologus est prima dictio a gręcis dicta .i. anacephala. Catastrophē dicitur quia species quatuor sunt. Comœdiarū quo fabula: vel poeta commendatur.

Relatiuus quo aut aduersario maledicta: aut gratię populo referuntur. Ar gumentatiuus fabulę argumentū exponens. Mixtus omnia hęc in se continens. Inter prologū: & prologū qui dā hoc interese voluerunt: quia prologus est: vbi poeta excusatur: aut fabula cōmendat. Prologū autē est quū tantū de argumento deducitur. Prothesis est primus actus fabulę: quo pars argumenti explicat: pars reuertitur ad populū expectatōnem tenendū. Epithalam inuolutio argumenti: cuius elegantia cōnectitur. Catastrophē explicatio fabulę: per quā euentus eius approbatur. In plerisq; fabulis ipsarū nomina priora ponebant quā poetarū: in non nullis poetarū: quā fabularū: cuius moris diuersitatē antiquitas probat. Nā cū primū aliqui fabulas ederent ipsarū nomina pronūciabantur atq; Poetę pronūciaret: ne aliqua inuidia a scribendo deterri posset. Cū autem per editōnē multarum poetę iam esset aut cōmōnitas acquisita: rursus priora poetarū nomina prefebant: vt per ipsorū vocabula: fabulis attentio acq̄ret. Actis diuersis ludis manifestū est inscribi. Nam ludorū quatuor sūt species: quos curules ediles munere publico curant. Megalenses magnis diis consecrati quos gręcū appellant. Funebres ad retinendū populū instituti: dū p̄pa funeri decreta in honorem patrici viri plene instruit. Plebes qui pro salute plebis luduntur: apollinares apollini consecrati. In scena duę arę ponit solebant dextera liberi: sinistra eius dei: cui ludi fiebant. Vnde Terentius in Andria ait. Ex arę sume verbenas. Hinc Vlysem palliatum semper inducunt: siue q̄ aliqui infanti simulauit: quo tempore tectū se eē voluit: ne agnitus cogere in bella prodire: seu ob singularem sapientiā qua tectus munitus que plurimū lotis profuit: Huius em virtutis erat animi semper decipientis ingeniu. Non nulli sc̄ptorē incolas sicut locos palliatos fuisse cōmemorant. Achylus siue neoptolemi personę diademata habent: quibus regalia sceptrā nūq; tenuerunt: cuius argumenti probatio talis in agamemnonis imperio fuerunt. Comici senibus candidus vestis: inducitur: quod is antiquissimū fuisse memorat. Adolescentulis discolor attribuit. Serui comici amictu exiguo cōteguntur: paupertatis antique gratia: vel q̄ expeditores agat. Parasiti cū in tortis pallis veniunt: leto vestitus candidus: crumoso aboletus: purpureus diuiti: pauperi phonicę dat. Militi chlamis purpurea: puellę habitus peregrinus inducitur: leno pallio vari coloris utitur. Mætrix ob auaritiā luteum datur. Syrmata dicta sunt ab eo q̄ trahitur: que res ob sequaciā luxuriā instituta est. Badē in luctuosīs personis incuniam sui per negligentiam significat. Aulea quoq; in scena in terra st̄t: nūq; pictus ornatus erat ex attalica regia romam vsq; perlatus est: p̄ quibus suppara eras posterior accepit. Est autē minutū velū quod populo obsistit: dū fabularū actus cōmutantur de ymbra hystiones pronūciabant. Cantica vtro temperabant modis non a poeta: sed a perito artis mulicę factis. Nec em oia modis isdē in vno cantico agebant: sed sepe mutatis: vt significat qui tres numeros in comœdiis pronūciat: que tres continet mutatos modos cantici illius: qui hmoi modos faciebant. Nomen in principio fabulę: & scripto res: & actoris superponebant: hmoi adeo carmina ad tibias fiebant: vt his auditis multi ex populo an discerent q̄ fabulam acti scenici essent oīno spectatoribus ipsis antecedentes titulus pronūciaret agebantur aut tibias paribus: aut iparibus: & dextris: aut sinistris. Dextrę autē vbiq; sua grauitate seriem dictionēq; comœdię pronūciabant. Sinistrę: & sarrang acuminis leuitate: & iocū in comœdia ostendebant. Vbi aut dextra & sinistra acta fabula inscribebant: mixtum loci & grauitates denūciabantur. Poeta cū primum animū ad scribendū appulit. Comœdia andria cū palliata sit fabula delodia apporet mali: & hoc cōmune vocabulum est: & in gręca: & in latina lingua: hęc majori ex parte motoria est. Continetq; actus amatorū adolescentū ex partibus patrū priorū callidi serui: astutę ancillę: serū senes: adolescentulę liberales. In hac primę partes senes Simonis sunt: secundę Dauis: tertię Chremetis: & deinceps reliquorū: prologus in hac acer inducitur: & in aduersarios non mediocriter aspernatur: sed tamen id subtiliter sit: vt omnia laceratus facere videatur ac dicere hic prothesis subtilis: epithalam tumultuosa: catastrophē pene tragica: & tamen repente ex his turbis in tranquillam peruenit. Hęc prima acta est ludis megalensibus Marco fuluio edilibus. M. glabrione. Q. minutio Valeno curulibus: egerunt L. Attilius latinus prenestinus: & L. ambulius turpio: modos fecit Flaccus dauidius ubi parib; dextris: & sinistris: & est tota gręca: edita. M. marcello: & Sulpitio consulibus. pronūciatq; est Andria Terentii ob incognitū adhuc nomē poetę: & minoris apud populū auctoritatis: ac meriti: Deuerbiis auctoritatis lepide distincta est: & luccellu aspecta. p̄ spero horramento poetę fuit ad alias conscribendas. Initium autē prologi hmoi in prologo. i. aduentitiam personam recēpit Sossig propter euoluendam argumētū obscuritatem: persona autem protatica ea intelligitur que semel inducta in principio fabulę in nullis deinceps fabulę partibus adhibetur. Adnotandum sane puellarū liberaliū nullā orationem in prologio induci in comœdia palliata preter inuocationem lunonis lucinę: que & ipsa quoq; post scenā fieri solet.